

"Hiçbir şey vardan yok, yoktan var olmaz; değişir, dönüşür." Peki var olan his yoğunluğu yok oluyorsa, onu ikame eden şey ne, o neye dönüşüyor?

Evvela, "Var olan şey yok, yok olan da var edilemez." Maddenin veya kütlelin korunumu kanunu olarak bilinen bu ifade, Fransız kimyacı A. L. de Lavoisier'e aittir. Ancak bu ifadeyi sadece insanlar için kullanıyor ve Allah'tan başka diyor; yani Allah isterse yapar diyor.

İkincisi, kainat ve içindeki unsurlar birer sanat ve eserdirler ki, bunların bir sanatkarı ve ustası olması aklen vaciptir. Sanat ile sanatkar arasındaki zaruri bağ, maddenin bir mucidinin olduğunu akla gösteriyor. Zira madde denilen şeyden harika ve mükemmel sanatlar icat edilmiş, gözümüzün önünde duruyor. Bunların kendiliğinden ya da akli ve şuuru olmayan maddi sebepler tarafından teşekkülü mümkün değildir. Risale-i Nurların ekser eczaları özellikle [Tabiat Risalesi](#) bu hususu gayet katiyetle izah ve ispat ediyor.

Üçüncüsü, kainata ve mahlukata baktığımız zaman, her şeyin değişken ve kararsız olduğunu görüyoruz. Yani, hiçbir şey kararında sabit olarak durmuyor, değişiyor. Biri gidiyor, biri geliyor. Sürekli bir faaliyet, gözümüzün önünde işliyor. Bu da mahlukatta değişmeyen hiçbir şeyin olmadığını ispat ediyor. Her değişen şey ise, sonradan meydana gelmiştir. Sonradan vücut bulmuştur. Zira yoktu, var oldu. Ezeli olan şeyde, zaten değişim olması imkansızdır. Ezeliyet ona müsaade etmez. O zaman, yoktan ve hiçten yaratılıp meydana çıkartıldılar. Onları yoktan varlığa çıkaran Zat ise ezeli ve vacip olmak gerekir. Zira hadisin (*yaratılmış olanın*) hadisi yaratması imkansızdır. Yok, yoka vücut veremez. Madem her şey hadistir, yani, sonradan meydana gelmiştir. Öyle ise **her hadisin bir muhdisi var**, yani onu varlık sahasına çıkaran ve yaratan bir Zat var olduğu sabit olur.

Dördüncüsü, imkan delilidir. **İmkan,** kelime olarak varlığı mümkün olan şeylere denir. Yani, var olması ile yok olması eşit olan demektir. Bu eşitlikten var olanlara, vaki; yok olanlara da mümkün denir. İşte bu eşitliği bozmak ancak ve ancak mümkinat cinsinden olmayan Vacip bir vücutla mümkündür. Zira mümkünün, mümkününe illet, yani sebep olması imkansızdır. Yoksa devir ve teselsül dediğimiz, mantıksız şeyleri kabul etmemiz gerekir ki, bu da muhaldir.

Beşincisi, devir delilidir. Devir mümkün bir şeyin, mümkün olan başka bir şeyi varlık alanına çıkarması demektir ki, bu da batıldır.

Buna şöyle bir temsil ile işaret edelim. A okuluna kayıt yaptıracağını ve müracaat ettin. A okulu dedi ki kayıt şartımız B okuluna kayıt belgesidir. Sen hemen B okuluna gittin. Onlar da dedi ki; kayıt şartımız A okuluna kayıt olmanızdır. Böyle bir durumda

senin, her iki okula da kayıt olman ebediyen imkansız hale gelir. İşte **devir**, yani, kısır döngü denilen şey budur.

Şimdi varlık sahasına çıkmamış bir mümkün, nasıl olur da başka bir mümkünün varlık sahasına çıkmasına sebep olabilir. Önce kendisi varlığa kavuşsun, sonra başka mümkününe illet ve sebep olsun. Buradan açıkça anlaşılır ki: Mümkün, mümkününe sebep olup yaratıcılık yapamaz. Demek başlangıcı olmayan bir sebep olması gerekir ki, bu mümkünlere illet olsun. Bu da ezeli ve ebedi olan Allah'tır.

Altıncısı, teselsülün imkansızlığı delili: **Teselsül** o sebep bu sebepten, bu sebep şu sebepten diyerek, sonsuza giden bir sebep sonuç zinciri kabul etmek demektir ki, bu da aklın kabul etmeyeceği imkansızlar sınıfındandır. Teselsülün imkansızlığı Allah'ın ezeliyetinin ispatıdır. Teselsülün batıl bir fikir olduğunu kelam alimleri **arşi ve süllemi** denilen on iki delille çürütmüşlerdir. Biz numune olarak bir kaçını buraya zikrederim.

Burhan-i Tatbik: Birbirlerine eşit olan iki miktarın birinden muayyen miktar çıkarılınca, eşitlik bozulur. İki sonsuz silsilesi de birbirine eşittir. İki sonsuz silsilesinin birinden belli bir kısım çıkarılınca, bunların eşitliği bozulur.

Bir cemiyet silsilesinden bazı parçalar çıkarılınca, kalan kısım o silsilenin tamamından küçüktür. Kelamcılar, son ma'lûlden başlamak üzere, mazi cihetine doğru giden bir illet ma'lûl silsilesi, ayrıca buna nisbetle birkaç halka (*mesela beş halka*) geride bitmiş başka bir illet-malûl zincirini tasavvur ederler. Teselsül zincirinde her halka kendisinden öncekine nisbetle ma'lûl, kendisinden sonrakine göre illet/sebeptir.

Mesela, iki halka düşünelim, biri **fillerin** halkası ki, halen de devam ediyor; bu birinci halka olsun. Bir de **dinozor** türünün halkası olsun. Bu ikinci halka kesildi ve bitti. Bu iki türü ve halkayı, maziye uzanan iki çizgi ve hat olarak düşünecek olursak, birbiri ile hizaladığımız zaman, dinozor halkası, fil halkasından kısa olduğu anlaşılır. O zaman, ezeliyet manası da olmaz. Zira ezeliyette noksan ve eksik kavramı olamayacağı için, bu türlerin de ezeliyete gitmesinin imkansız olduğu anlaşılır. Filler halkası diğer halka ile ispat edilebildiğine göre, bu da ezeli olamaz, fazlalık ve eksiklik kavramı ezeliyet ile bağdaşmaz.

Burhân-ı Tezâyüf: Bu delil, hadiselerin illet ve ma'lûl sayılarının birbirine eşit olmaması esasına dayanır. Teselsül ve devirde mantık, sebeplerin sonsuza denk gitmesi demektir. O zaman her sonuç için bir sebep sonsuza dek gitmek gerekir. Halbuki her netice için bir sebep olmadığına göre, sebep ve sonuçlar sayı bakımından birbirine denk olmadığı için, o zaman ezeliyet cihetine gidilemez. Bir tarlaya iki çuval tohum atarsın, on ton buğday alırsın. Bu mantığa göre her başak için ezele uzanan bir sebep zinciri olması gerekir.

Geriye tek seçenek kalıyor. O da mümkünat sınıfından olmayan, varlığı ezeli ve ebedi olan Allah, bu eşitlik dengesini bozuyor, yani varlık ve yokluk seçeneklerinden

birini ezeli iradesi ile seçip, mümkünü varlık sahasına çıkarıyor. Kendisi zaten ezeli bir varlık sahibi olduğu için, başka bir sebebe, ya da illete muhtaç olmuyor. İşte imkan delilinin özü bundan ibarettir.

Son olarak, **kainatta her bir faaliyetin ve icraatın faili ve icracısı Allah'tır ve onun ezeli ve ebedi kudretidir.** Allah'ın irade ve kudreti olmadan en küçük bir eylem ve icraat vuku bulamaz. Bir eşyanın ya da nesnenin nasıl ve ne şekilde oluşturulduğu konusu o kadar da önemli bir konu değildir. Bu fenni ilimlerin sahasına girer. Bizim asıl bilmemiz gereken husus madde ezeli değildir ve onun Halık ve faili Allah'tır.